

AZ EGYHÁZAK ÉS A BŰNMEGELŐZÉS

BARNÓCZKI PÉTER
PhD-hallgató (PPKE JÁK)

1. A vallás és a jog kapcsolata

A vallás, akárcsak a jog, igen régóta jelen van az emberiség életében. Kialakult a társadalmakban egy olyan eszmében, természetfelettiben való hit, amellyel magyarázni kívánták azokat a dolgokat, jelenségeket, amelyeket az adott kor tudományos gondolkodása és az emberi elme nem volt képes megmagyarázni. A misztikus dolgok köré egész legenda és monda tömeget alkottak, rendszert építettek, melyből aztán komoly tisztelet és csodálat kimutatására törekvő eljárások, szokások alakultak ki.

Ennek folytán jöttek létre a különböző vallási formákhoz kötődő egyházak, egyházi jellegű szervezetek. Az egyházak mögött mindig ott volt egy eszmerendszer, egy világnézeti kép, amelyre a vallás – melyet képviselt, vagy képviselni kívánt – épült, vagy éppen amit a vallás maga létrehozott. Ilyennek tekinthető a keresztény egyházak esetén az intézményes valóság megjelenítése az „Isten népe” kifejezéssel, melynek jelentése, hogy a keresztény egyházakat a keresztiségben részesült krisztus-hívők alkotják.¹

Bizonyos szinten párhuzam húzható a jog és a vallás között. A jog, mint rendszer, is hasonlóképpen alakult ki, csupán más volt a célja és kialakulásának oka. Míg a vallás törekedett megmagyarázni az érthetlent, és lelki támaszt nyújtani az embernek, mint érző lénynek, támogatva őt az élet folyamán, addig a jog a meglevőt, a létezőt, a mindennapot volt hivatott szabályozni. Rendszert és kereteket adni a társadalmi együttélésnek, tevékenységeknek.

A vallás és a jog eleinte sok társadalomban összefonódott. Gyakran vallási alapokra helyeztek jogi szabályokat, vagy azzal indokolták azok létrehozását,

¹ ANTALÓCZY Péter: *Felekezeti egyházjog alapjai*. (Bethlen-sorozat) Budapest, Patrocinium Kft., 2011. 23.

meglétét. Ez nagyrészt annak volt köszönhető, hogy az egyházak, vagy egyházi szerveződések és a vallás nagy mértékben beavatkoztak az emberek, a társadalom mindennapjaiba is. Nem csupán a lelki megnyugvás, a hit, és a természetfeletti tisztelete volt tevékenysége középpontjában, hanem az emberek mindennapjai is. Így a jog – mely a korábban kifejtettek szerint a mindennapok, a létező szabályait volt köteles adni – kénytelen volt magába foglalni az egyház által elvárt eszméket, elveket, melyek alapvetően vallási alapúak.

Ahogy a társadalmak komolyabb fejlődésnek indultak, az állami rendszerek, világi eszmék előtérbe kerültek (ugrásszerű előrelépés ennek kapcsán a középkor végével indult meg), úgy kezdett a vallás és a jog különválni. Nem volt már fontos az egyház, vagy csak bizonyos szinten tudott jelen lenni a világi élet mindennapjaiban. Ennek köszönhetően a jog elkülönült, kirekesztette magából a vallási elveket, szabályokat – vagy legalábbis azt kívánta érzékeltetni – és teljes mértékben tudományos alapokra helyezkedve, önálló rendszerrel, az állam és a társadalom szolgálatába állt.

A felvilágosodás volt végül az, amely teljes egészében kimondta a végleges eltávolodás tényét. A vallás és a jog ezzel teljesen különvált. Az egyház háttérbe szorult. A büntetőjog tudományának egyik legmeghatározóbb alpműve is a szekularizáció égisze alatt jött létre, a *Degli delitti e delle pene* című, Beccaria által írt mű.² Ugyanakkor a büntetőjogot áthatja a vallás, mivel a vallás az erkölcsi értékeket megalapozó világnézet.³ A büntetőjog és a tilalmazott cselekmények, valamint az értük járó büntetések mind olyan erkölcsi alapokon nyugszanak, melyeket a vallás teremtett meg, és sok büntett tiltása magától az egyháztól is ered.

A jognak alapvetően két szerepe van a vallással összefüggésben az elválás kapcsán. Az egyik, a szabadság hirdetése, a másik pedig az emberekről, a közbékéről és a közjóról való gondoskodás.⁴ Az állam és az egyház viszonya nehézkesen vált megfogalmazhatóvá, körüljárhatóvá. Az állam alapvetően úgy kezdett el viszonyulni az egyházhoz, és viszonyul ma is, mint egy szervezetrendszerhez, és egyben mint egy eszmerendszerhez is.⁵ Ezen túlmenően pedig jelenleg is

² SÁRIK Eszter: A büntetőjogi gondolkodás és a vallás kérdései a posztmodern tükrében. *Belügyi Szemle*, 59., 2011/1. 82.

³ GELLÉR Balázs: Vallás és büntetőjog, kereszténység és büntetőjog. In: KIRÁLY Miklós – RÁCZ Lajos (szerk.): *Állam – egyház és az egyetemesalapító Pázmány*. Budapest, Martin Opitz Kiadó, 2010. 53.

⁴ Béla SZATHMÁRY: The effect of Protestantism on the Philosophy of State and Law. *Studia Iuridica Caroliensia* 2011/6. 180.

⁵ JAKAB Hajnalka: Vallás és állam egymáshoz való viszonyának vizsgálata – társadalmi és jogi nézőpontból. *Ügyészek Lapja*, 18., 2011/2. 11.

komoly probléma – vagyis vannak, akik annak tekintik – hogy a „történelmi egyházak” más módon érintkeznek bizonyos állami, társadalmi szervekkel, mint a többi egyház.⁶ Ez természetesen nem diszkriminatív. Ez csupán egyfajta hagyomány, megbecsülés jele, hisz a nagy, történelmi egyházak hosszú ideje jelen vannak, és még sokáig jelen is lesznek. Ezért kiemelkedő különösen az általuk megvalósuló bűnmegelőzési tevékenység.

2. A vallás és a jog a modern korban

A modern államrendszerek kialakulásával ismét megjelent a keresztény eszme a jogi gondolkodásban. Megjelentek olyan jogintézmények, melyek az emberi értékek átértékelődéséből, a világháborúk okozta borzalmakból, és a fejlődés hozta gátakból eredően megkövetelték olyan eszmék átvételét, vagy visszahozatalát, amelyek hosszú ideje nem voltak meghatározóak a jogban, illetve a jog által szabályozott életviszonyokban.

A modern állam fontos alapokat kezdett el ismét meríteni a vallásból. Ezek között is leginkább a keresztény és a zsidó eszmék voltak meghatározóak. Ilyenek voltak többek között a *törvénytisztelet*, valamint a *szolidaritás*. A modern büntetőjogi gondolkodásban is immanensen benne rejlik a keresztény megalapozottság.⁷

Ez elsősorban azért is volt fontos, mert így bizonyos szinten elismerésre került az egyházak és a vallás fontossága. Azok a célok, amelyek miatt a vallások megjelentek, a modern világban is fontosak. A fejlődés olyan szintjén, ahová a modern kor vívmányai vezettek, még lényegesebb, hogy az ember hitét és lelki erejét támogassa egy eszmerendszer, egy gondolkodásmód. Nagy előrelépés volt az államhatalom által elismerni azt, hogy ezek nélkül – a vallás és egyház alkotta eszmék nélkül – a modern világ sem képes élni, és igenis elengedhetetlen, hogy a jog is átvegyen ezekből az eszmékből, és integrálja azokat.

⁶ ERDŐ Péter: A vallási közösségek és jogi kezelésük. In. ERDŐ Péter: *Egyház, kultúra, társadalom*. Budapest, Szent István Társulat, 2011. 255.

⁷ SÁRIK i. m. 82.

3. Keresztény eszmék a bűnmegelőzés eszközeiként

A keresztény eszmék egyik központi kérdése, és meghatározó eleme a *nevelés*. A keresztény tanítások, a jó erkölcs, a kifejlett, teljes, tiszta gondolkodású személyiség elengedhetetlen a teljes élet meglétéhez a keresztény egyház és vallás elvei szerint. A nevelés a kiinduló alapja mindennek, hiszen abból építkezünk, amit életünk során befogadunk. A *nevelés* gondolata az, amely a felvilágosodás és a kereszténység eszmerendszerében is fontos volt.⁸ Az eltávolodás ellenére mégis voltak közös alapok.

Az egyházak, és a vallások eszméire azért is érdemes a bűnmegelőzés eszközeként építeni, mert egy olyan rendszerre épülnek, amely nem kötődik államokhoz, határokhoz, vagyis az egyházak univerzálisak.⁹ A világon több helyen jelen vannak, sok millió ember ismeri tanait, eszméit, így könnyebben is azonosul vele, és így jóval könnyebb létrehozni egy határokon átvívelő bűnmegelőzési rendszert. Az európai kultúrában a katolikus egyháznak van továbbá egyfajta nemzetközi intézményessége abból fakadóan is, hogy meghatározó politikai jelenséggént mindig is jelen volt.¹⁰

A vallási eszmék elismerése és felhasználása azonban nem volt mindig ilyen elfogadott. A modernizáció korai korszakában meghatározó volt az egyház és vallásellenesség. A szocialista országokban még inkább elnyomták az egyházakat és a vallást, mint a nyugati országokban. Ezzel párhuzamosan viszont a bűnmegelőzés jogintézménye se létezett olyan keretek között, mint ma. Nem volt elfogadott, nem hittek benne, nem is nagyon foglalkoztak vele. Viszont az egyházi tanokban már akkor is fellelhető és képviselt volt maga a bűnmegelőzés is.¹¹

4. A bűnmegelőzés kialakulása Magyarországon a rendszerváltozás után

A bűnmegelőzés fogalma tekintetében három részt különíthetünk el. A bűnmegelőzés ugyanis részben *tudományos*, részben *büntetőjogi*, illetve részben *jogpolitikai* kérdés.¹²

⁸ SÁRIK i. m. 83.

⁹ Uo.

¹⁰ RÓNAY Miklós: Az egyház, mint intézmény – Nemzetközi és szubállami mechanizmusok összefüggései állam és egyház kapcsolatában. *Jog–Állam–Politika*, III., 2011/3. 99.

¹¹ SÁRIK i. m. 85.

¹² SÁRIK i. m. 89.

A bűnmegelőzésben történő egyházi részvétel lehetőségének megvalósulása az 1960-as évekre vezethető vissza. Az 1960-as évek közepétől az állam szövetségesként számított az egyházakra a rendszer társadalmi céljainak elérése érdekében. Ezért cserébe több és több szabadságot biztosított az egyházak számára, ami persze messze nem közelítette meg a ma elvárható szintet.¹³ Ezzel elindult egy olyan irány, amellyel az állam bizonyos társadalmi célok érdekében társadalmi feladatok elvégzésébe bevonhatta az egyházakat. Így előbb-utóbb a bűnmegelőzésbe is, ami ugyan ekkor még nem volt igazán központi kérdés.

Magyarországon a bűnmegelőzés a rendszerváltozást követően lett igazán megfelelő táptalajt. A kilencvenes évek korszaka az egyházak életében majdnem olyan súlyos történelmi kérdéseket hozott felszínre, mint a hajdani alapítás századai.¹⁴ 1990. év első negyedévében az állam és az egyházak kapcsolata megváltozott. A korábban – a kapcsolatot tekintve – alapot képező, formáló megállapodások semissé váltak, ezzel felgyorsult mindazon korlátok lebontása, amelyek a pártállami időszakban az egyházak szabad működését akadályozta.¹⁵

A rendszerváltozás után ezzel együtt viszont a bűnözés robbanásszerűen megnőtt, mivel az átalakuló gazdasági rendszer lehetőséget biztosított erre. A bűnelkövetés problémái így Magyarország számára különösen nagy erővel zúdultak rá az igazságszolgáltatásra. A bűnözés növekedésével az állam által adott reakció, válasz messze nem tudott lépést tartani. Ennek okai részben a kiszélesedett gazdaági lehetőségek, a piac megnyílása, szabad export és import, valamint a magántulajdon erősödése volt. Új bűncselekmények jelentek meg, az elkövetési formák is változtak, így az eredményesség a bűnöldözés terén nem volt megfelelő.

Ezzel egyidőben nyugatról is érkezett nyomás az országra azzal kapcsolatban, hogy a társadalmat az állam minél nagyobb erővel vonja be a bűnmegelőzésbe. Viszont ehhez az igazságszolgáltatás eszközei nem voltak megfelelőek. A bűnelkövetésre adott reakcióval egy súlyba került a bűnmegelőzés, mivel a bűnözés növekedése olyan nagy volt, hogy kénytelen volt az állam a bűnözés visszaszorítására más, alternatív megoldásokat találni. Ezzel a büntetés mellett egy másik

¹³ FAZEKAS Csaba: Rendszerváltás és egyházpolitika Magyarországon (1987-1990.) In: *A vallási diszkrimináció ellen – az esélyegyenlőség megteremtéséért*. Budapest, Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium, 2010. 76.

¹⁴ JAKAB i. m. 12.

¹⁵ BALOGH Margit: Állam és egyház történetileg változó viszonyai Magyarországon. In: HAJDÚ Zoltán (szerk.): *Szubszidiaritás és regionalitás az egyház és államszervezetben*. Pécs, 2010. 27.

rendszert is elfogadott, elismerte a bűnmegelőzés lehetőségét, és ettől kezdve arra építeni is próbált.¹⁶

A bűnmegelőzés előretörésével megjelentek annak realizálására törekvő megoldások, melyek fő célja az volt, hogy minél egyszerűbben, hatékonyabban tudja megvalósítani a bűnmegelőzés feladatait. A bűnmegelőzés ugyanis nagyon sokat épít a veszélyeztetett rétegek, csoportok személyiségére, környezetére, az őket ért benyomásokra. Ennek megfelelően nem nagyon lehet kialakítani egy tökéletes bűnmegelőzési technikát, rendszert. Az viszont bizonyosan megállapítható, hogy minél több szereplő van jelen, minél több technika kerül kipróbálásra, vagy működik párhuzamosan, vagy egymást kiegészítve, annál nagyobb a sikeres bűnmegelőzés lehetősége.

Az egyház megjelenése a bűnmegelőzésben alapvetően a keresztény alappillérek bűnmegelőzésben gyakorolt pozitív hatásai miatt volt elképzelhető. A keresztény eszmék és tanok a bűnmegelőzés céljait szolgálhatják és könnyen lehetnek annak eszközei is. Mivel ezek régire visszanyúló, nagyrészt örök érvényű gondolatok, nagyon sok emberben lel táptalajra, ha megfelelően közvetítik.

A bűnmegelőzés számára a legfontosabb alappillérek a gyengébbek gyámolítása¹⁷, az emberek egyenlőként kezelése, a pártfogolás és segítség, a lelki terápia, a problémák meghallgatása, valamint a problémákra történő megoldáskeresés. Mindezek mögött azonban állt egy olyan alapvető eszmei alap, mely lehetővé tette a bűnözéshez, és a bűnelkövetőkhöz az állammal ellentétes viszonyulást, kinyitva ezzel újabb kapukat a bűnmegelőzésben. Ez az eszmei alap nem volt más, mint a bűnbocsánat gondolata, és az, hogy a bűnre megbocsátással kell reagálni.¹⁸

A bűnmegelőzés számára a legfontosabb alappillérek közé soroljuk a *gyengébbek gyámolítását*, mellyel igazolhatóvá válik az, hogy a gyengébbeket védeni kell, valamint az ellenük irányuló erőszak és elnyomás nem elfogadott, és megvetendő. Az *emberek egyenlőként kezelése* segít megérteni azt, hogy minden ember egyenlő, nem több, és nem is kevesebb a másiknál, így nem lehet őket megalázoan, súlyosan sértően kezelni, vagy velük így bánni. A *pártfogolás és segítség* az emberi társadalmak alapeleme kell legyen (vagy kellene legyen), mert így értékelhető a másik problémája, baja, hátránya, és az őt érő segítséssel, pártfo-

¹⁶ SÁRIK i. m. 90.

¹⁷ SÁRIK i. m. 99.

¹⁸ FÖLDESI Tamás: A bűn, a bűnbocsánat és a büntetés vallási értékelése. *Jog–Állam–Politika*, III., 2011/4. 122.

golással tehető jobbá egy élet.¹⁹ Ezzel pedig könnyen kimutatható, hogy a segítségnyújtás szellemisége milyen egyszerűen képes továbbélni és továbbadódni, valamint viszonzásra találni. A bűncselekmények megakadályozása *lelki terápiával és a problémák meghallgatásával* megint csak közelebb viheti az embert ahhoz, hogy megszabaduljon a szellemét, lelkét terhelő nyomástól, stressztől, és ezzel megakadályozza azt a belső „felemésztődést”, melynek kitörése gyakran vezet bűncselekmények elkövetéséhez, mivel a probléma feldolgozása nehéz, és ehhez nem könnyű megfelelő segítséget találni. A *problémákra történő megoldáskeresés* sokban kapcsolódik az előző alappilérhez. A probléma megoldása a legfőbb, ha már sikerült megfejteni a problémát magát. El kell érni a bűnmegelőzés keretében, hogy a potenciális elkövetők a problémáik megoldását ne a bűncselekmények elkövetésében lássák. Szükséges, hogy más alternatívákat is megismerjenek a probléma megoldására, és azt el is kell velük fogadtatni ahhoz, hogy a jövőben minden esetben inkább ezekhez nyúljanak.

A kereszény gondolkodás alappiléreinek bűnmegelőzés során történő felhasználását maga az egyház is támogatta. A II. Vatikáni Zsinat kimondta, és ezzel megerősítette azt a régi keresztény eszmét, hogy a „*bűnös megjavítható és megjavítandó*”. Ebből a felfogásból ered a nevelés erejébe vetett hit. Volt idő, amikor az egyház nem osztotta ezt az álláspontot. A retorzió, az erőszak volt az egyház részéről az elfogadott régen, de a II. Vatikáni Zsinat kijelentette, hogy ez nem egyenlő a keresztény vallással, és ez a múltban elkövetett hiba a jövőben nem követendő.²⁰ A II. Vatikáni Zsinat volt továbbá az, amely után előtérbe került az a gondolat, hogy az egyházon belüli kisebb közösségek, részegyházak részére nagyobb önállóság legyen biztosítva.²¹ Ezt azért fontos kiemelni, mert nem csak a szabályalkotás lehetőségével segítheti a katolikus egyház rendszerét ez, hanem azzal is, hogy a bűnelkövetőkhöz közelebbi közösségi bűnmegelőzési szerveződések jöhetnek létre – valamilyen szintű – önálló szabályozás és irányítás alatt.

Más kérdés viszont az, hogy az egyház bűnmegelőzési tevékenysége során hogyan reagál, hogyan viszonyul a „halálos bűnöket” elkövetőkhöz. Azokra is jár-e a megbocsátás, van-e lehetőség az ilyen elkövetők megjavítására?²² Mert nem lehet eltekinteni attól, hogy igen sok ilyen szintű, vagy ezt megközelítő szintű bűncselekményt követnek el.

¹⁹ Már Jézus Krisztus maga is pártfogolta és segítette a bűnös embereket. Innen ered az a bibliai gondolat, mely a megtévedt asszony történetéből alakult ki: „*Az vesse rá az első követ, aki maga is bűntelen.*”

²⁰ SÁRIK i. m. 107–108.

²¹ ERDŐ Péter: Az egyházjog mai problémáiról és feladatairól. In: ERDŐ (2011) i. m. 340.

²² FÖLDESI i. m. 124.

5. A bűnmegelőzés formái

A bűnmegelőzés formáinak besorolásakor két nagy csoportot lehet elkülöníteni, az egyik a *rendészeti bűnmegelőzés*, a másik pedig a *közösségi bűnmegelőzés*.²³ Mind a kettő működő rendszer, csupán az alapkörülmények – melyek során alkalmazásra kerülnek – térnek el egymástól.

A *rendészeti bűnmegelőzés* az állam által irányított módszer, mely alapvetően a rendészeti szervek igénybevételével zajlik, és a rájuk ruházott – törvényben szabályozott – hatáskörök segítségével próbálja megelőzni a bűnelkövetést. Alapvetően mindig a bűnelkövetési szituációra reagál. Az olyan helyzetekben van jelentősége, amikor már egy konkrét szituáció zajlik, ahol ugyan még nem történt bűncselekmény, de annak fokozott veszélye áll fenn. Ezekben a helyzetekben a résztvevők fokozott lelki állapotban vannak, vagy a körülmények olyanok, hogy a szituációban részt vevők reakciói könnyen lehetnek meggon-
dolatlanok.²⁴ Ezekben a helyzetekben próbál meg a rendészeti bűnmegelőzés – több-kevesebb sikerrel – fellépni, és a bűnelkövetési helyzet kialakulását időben megelőzni.

A *közösségi bűnmegelőzés* teljesen más oldalról közelíti meg a bűnmegelőzést. Itt nem feltétlenül az állami szervek vannak a középpontban, hanem civil szerveződések, illetve állampolgári csoportok. Itt nem arról van szó, hogy közvetlen megelőzést tanúsítson valaki, egy épp létrejött, vagy létrejövő bűnelkövetési szituációban. Ez inkább egy hosszú távú, társadalmi folyamatokat befolyásolni kívánó rendszer. A fő cél a bűnözést kiváltó okokra történő reagálás. Ezzel ugyanis egy hosszabb, több apró, lelki, vagy pszichikai elemre történik a ráhatás egy közösségben, vagy társadalmi rétegben azért, hogy később ezeknek a behatásoknak az eredményeképp már maga a bűnelkövetési szituáció se jöhessen létre. Egyfajta befolyásolásra törekszik a potenciális bűnelkövetők körében a közösségi bűnmegelőzés.

Az egyház, mint bűnmegelőzésben részt vevő alany is ebbe a kategóriába tartozik, közösségi bűnmegelőzést folytat, illetve erre lehet képes megfelelő hatékonysággal. Az egyház a társadalom sok rétegében jelen van, sok ember életét határozza meg, így kiválóan alkalmas lehet arra, hogy ebben a formában

²³ SÁRIK i. m. 111.

²⁴ Jó példa lehet erre például egy zavargás, vagy egy tüntetés. Az ott jelenlévők lelki állapota könnyen vezethet bűncselekmény elkövetéséhez. Jó példa lehet továbbá egy sportesemény, különösen a csapatmérkőzések, ahol a szurkolók válhatnak könnyen bűncselekmény elkövetőivé.

kihasználja azt, hogy az emberek fontosnak tartják és megbecsülik az egyház és a vallás által mondottakat, de legalábbis nem mennek el olyan könnyen a mellett.

6. Az egyházak lehetőségei a bűnmegelőzésben

A fentiekben kifejtettek alapján látszik, hogy az egyházak a vallás szellemét felhasználva alkalmasak lehetnek a bűnmegelőzésben való részvételle, és az eredményességük se lehet kérdéses, tekintettel arra, hogy sok a vallásos ember a földön, vagy az olyan, akinek lelki instabilitása miatt könnyen lehet megoldás a vallás. A bűncselekményt elkövetők között sok olyan ember van, aki számára maga a bűncselekmény is egyfajta menekülést jelent valamilyen lelki problémából, vagy az elől. A vallás és az egyház közösségépítő és értékteremtő, ami nagyon hasznos a bűnmegelőzés szempontjából, így kiválóan alkalmas lehet a bűnmegelőzés feladatainak akár részbeni átvételére, elvégzésére is.

Érdemes megvizsgálni, hogy milyen konkrétabb lehetőségei lehetnek az egyházaknak a bűnmegelőzésben történő szerepvállalás során.

Az első, és talán egyik legfontosabb lehetőség a *tanítás és nevelés*. A fiatalok bűnözők száma egyre növekszik, és a bűncselekmények minősége is egyre tragikusabb. Az egyházi iskolák régóta képviselik a precíz, hagyományokat tiszteletben tartó, személyiségfejlesztő, tanító és nevelő munkát. Az egyházi intézmények, köztük az iskolák még a XXI. században is kiváló lehetőséget nyújtanak azoknak, akik nem félnek szembenézni az élet nehézségeivel és azzal együtt saját szellemiségükkel. Az utóbbi időben az egyházi iskolák száma és szerepe különös mértékben nőtt és felértékelődött.²⁵

Fontos azonban kiemelni mindezek mellett, hogy nem elég az, hogy a fiatalokat, gyermekeket beiratják a szüleik ezekbe az iskolákba. Nagyon fontos, hogy a szülők is támogassák és segítsék gyermeküket, ne forduljanak el tőle, hiszen a nevelés nem köthető az iskolaidőhöz és az ott tartózkodáshoz. Azt a nap minden időszakában folytatni kell az iskolán kívül is, különben semmit nem ér.²⁶ A nevelés és a tanítás feladata egy erkölcsi szint, erkölcsi alap létrehozása a fiatal személyiségekben, amire aztán később biztonsággal építeni lehet. Ennek a megalapozása viszont nem végezhető megfelelő elhatározás és szándék nélkül.²⁷

²⁵ KOHN Gábor: Az egyházi iskolák szerepe a bűnözés megelőzésében. In: *Segítő ötletek. Válogatás tíz konferencia előadásaiból*. Budapest, 2009. 35.

²⁶ KOHN i. m. 37.

²⁷ Az eredményesség érdekében érdemes minél fiatalabb korban elkezdni az egyház, vallásos nevelést és iskolába járatást, mert a gyermekek még fogékonyabbak az ilyen jellegű dolgokra,

A tanítás és nevelés keretében figyelni kell a bűnözésre csábítás lehetőségének elkerülésére. Meg kell akadályozni – amennyire ez lehetséges – az irigység kialakulását a fiatalokban, illetve gátat kell szabni az oly sok vitát felvető agresszív, durva játékoknak, filmeknek. Az iskoláknak meg kell próbálni olyan programokat szervezni, amelyek elterelik a gyermekek figyelmét ezekről a dolgokról, és megakadályozzák az unalom kialakulásával az ilyen káros tevékenységekbe történő menekvést.²⁸

Az egyház *közösségi fórumokon való megjelenése* megint csak segítheti a bűnmegelőzés munkáját. A mai, modern világban – ahol a kiberteret jobban ismerik a fiatalok, mint lakóhelyükön a főteret – elkerülhetetlen, hogy az egyház és a vallás jelen legyen a közösségi fórumokon, ott nyilatkozzon dolgokról, kapcsolatot teremtsen akár tagjai által, vagy azok üzenetein keresztül. Sok ember van – nagyrészt a fiatalabb generáció körében – akik számára a közösségi fórumokon elhangzott dolgok vehetők csak igazán komolyan, a legnagyobb figyelmet az ott olvasottakra fordítják. Ennek megfelelően az egyház által végzett bűnmegelőzés számára is tökéletes felület lehet ez.

Egy szintén már régebb óta létező lehetőség az egyház részéről a *közösségek kialakítása és az azokba történő befogadás elősegítése*. Az egyház és a vallás mindig is közösségi volt. A közös vallásgyakorlás összekovácsolja az embereket, mivel ha másban nem is, ebben biztos azonosak, így ez összehozza őket, és máris kész lehet a következő lépés, melynek eredményeként hallgatni képesek egymásra, és az egyházi személyekre, megelőzve ezzel hibás lépéseket és rossztetteket. Ha valaki részesévé tud válni egy közösségnek, akkor már előrébb van annak irányába, hogy egy biztosabb gondolkodást, egy rendezettebb életformát és lelki világot tegyen magáévá.

Nagyon fontos odafigyelni arra, hogy az embernek fizikai igényei vannak. Könnyen felhalmozódhatnak benne fölös energiák, melyek felhasználás hiányában agressziót, stresszes állapotot eredményeznek, és ezzel olyan cselekmények előidézését válthatják ki, melyek kárt okozhatnak másban, vagy másokban. Ez elsősorban azokra a fiatalkorúakra jellemző, akik nem kapnak elég lehetőséget arra, hogy fölösleges energiáikat levezessék, és így a környezetüket és az abban élőket kezdik felhasználni arra, hogy ezek a feszültségek levezetésre kerüljenek. Ezek szinte kivétel nélkül erőszakos cselekményeket generálnak. Éppen ezért az egyháznak lehetősége, hogy *segítse a szabadidőfelhasználást*.

könnyebben teszik azt magukévá, ha látják, hogy ez a követendő példa. Így könnyebben válik később a személyiségük részévé a jó erkölcs. KOHN i. m. 38.

²⁸ KOHN i. m. 37.

Többek között sportolási lehetőségek megteremtésével, vagy olyan programok szervezésével, melyek lekötik a gyermek fantáziáját és energiáit.²⁹

Végül, de nem utolsósorban a bűnmegelőzés egy olyan formájára is gondolni kell, amikor már megtörtént a bűncselekmény, az emberi hanyatlás. A *börtönpasztoráció* lehet az egyik legfontosabb lehetőség az egyház számára a bűnmegelőzés eredményességének fokozására. Ebben a helyzetben abból kell építkezni, ami már megtörtént, nem pedig abból, ami megtörténhet. A bűncselekményt elkövetők nagy része fogékony lehet a börtönpasztoráció nyújtotta lelki megnyugvásra. A társadalomba való reintegrálódás és az életviszonyok rendezése sok elítélt számára fogalmazódik meg vágyként. Az egyház eszméivel közelebb tudja hozni az elítélteket ahhoz, hogy elfogadják önmagukat és lelki megnyugvást találjanak.³⁰ Ezzel nagy mértékben elősegíthetik, hogy ne a további bűncselekmények elkövetésében lássák az elítéltek a megoldást problémáikra.

7. Egyházi szerveződések a bűnmegelőzés érdekében

A fent elhangzottak bizonyos formában már megvalósultak, vagy ahhoz közelítő, hasonló megoldásokban realizálódtak. Több olyan szervezet alakult világszerte, amelynek egyházi kötődése van, és olyan feladatokat tűzött ki maga elé, mely alapvetően a bűnmegelőzés lehetőségein munkálkodik.

Ide sorolható nagyon meghatározó szereplőként az *ICCPCC* (International Commission of Catholic Prison Pastoral Care), amely a katolikus börtönpasztorációt összefogó nemzetközi szervezet. Legfontosabb tulajdonsága – az általa elvégzett feladatok adta jellemzőkön túl – hogy határokon átívelő.³¹ A világ büntetés-végrehajtási intézeteiben azonos elvek és feladatok összehangolásával sokkal nagyobb eredmények elérésére tud szert tenni. Egy egységes szervezet alakult ki ezzel, a háttérben egy olyan vallással, mely maga is határokon átívelő.

²⁹ Ilyenek lehetnek például a kulturális kirándulások, melyek játékossgal, interaktivitással vannak egybekötve, vagy a sportversenyek, melyek akár a kerseztény tanítások megismerésére és az "erkölcsi jó" átvételére irányuló vetélkedőkkel kombinálhatók.

³⁰ Különösen jellemző ez azokra az elítéltekre, akik életfogytiglani, vagy különösen nagy mértékű börtönbüntetést töltenek. Sok példa van arra, hogy igen elvetemült, kegyetlen bűnelkövetők találta megnyugvásra Istenben és a vallásban a börtönpasztoráció segítségével. Az egyik legjellegzetesebb David Berkowitz ("Son of Sam") amerikai sorozatgyilkos esete. (http://en.wikipedia.org/wiki/David_Berkowitz)

³¹ SÁRIK i. m. 116.

E mellett további szerveződések vannak jelen, melyek közül – a teljesség idénye nélkül, Magyarország tekintetében – megemlítendő a *Katolikus Alkoholistamentő Szolgálat*, a *Sziget Droginformációs Alapítvány*, továbbá a *Katolikus Szociális Módszertani Intézet*, és a *Jezsuita szerzetesrend cigánypasztorációs munkája*.³²

Ezeket a szervezeteket látva megnyugtató a tudat, hogy az egyházak Magyarországon nem tétlenkednek a bűnmegelőzésben. Felismerték a feladatokat, a kérdés csak az, hogy milyen lehetőségeik lesznek ennek fokozására.

8. Összegzés

Látva a fentieket, megállapítható, hogy habár az állam és az egyházak Magyarországon – és a világ nagy részében – elkülönülnek, sok feladat tekintetében mégis közös megoldások kidolgozásán és végrehajtásán jó ha fáradoznak, akár együtt, akár külön-külön.

Az, hogy nagyon sok embernél a vallás és az állam különösen meghatározó az életformában, életvitelben, nagyon sok olyan dolog létrejöttét eredményezi, amelyhez mind a kettő – az állam és a vallást képviselő egyház – közbenjárása, segítségnyújtása is szükséges. Éppen ennek köszönhetően sem az állam, sem az egyház nem tekinthet a másakra úgy, mint kívülállóra. Fel kell ismerni azt, hogy bizonyos helyzetekben igenis van beleszólása mindkettőnek, hiszen ez az a két elem, ami nagyon régóta fennáll a világtörténelemben.

Az egyház képes átvenni feladatokat a bűnmegelőzés során, és képes azokat eredményesen ellátni. Fontos ezt felismerni egy olyan világban, ahol a bűnözés igen magas szinten áll, és visszaszorítására minden erőt meg kell mozgatni, segítségre kell hívni.

³² SÁRIK i. m. 116.